

ЕМІГРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА (1967-1968рр.)

В даній статі досліджується мета, зміст, і характер еміграційної діяльності Я. Стецька в період 1967-1968 роки.

Ключові слова: Антибільшовицький Блок Народів, Європейська Рада Свободи, Світова Антиккомуністична Ліга, визвольна концепція АБН.

Українська незалежність як доконаний факт, стала результатом кропіткої праці великої когорти українських патріотів, як в Україні, так і за її межами. Одним із них, поза сумнівом, є лідер ОУНР, політичний діяч ХХ століття Ярослав Стецько. Імператив своєї діяльності український націоналіст означив ще на судовому процесі 1936 року у Львові (у справі вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького): « ...Я висунув у своїй діяльності тезу, що Україна повинна стати ідейним, моральним і культурним центром, довкруги якого повинні зосереджуватись змагання і інших поневолених народів, що Україна має бути їх ідейним й моральним провідником у їхніх визвольних змаганнях...Смислом мого життя було, є і буде: Україна вільна, Україна Соборна без холопа і без пана» [1, с. 45-46]. Цим засадам Я. Стецько слідував все своє свідоме життя, очолюючи уряд відновленої Української держави у 1941 році, АБН (1946-1986рр.), ЄРС (1967-1986рр.), ОУНР (1968-1986рр.) Вони й сьогодні зберігають свою актуальність і вагу, адже політик був переконаний, що потужний духовний і матеріальний потенціал українського народу визначив йому гідне місце серед вільних європейських народів в об'єднаній Європі.

Ідейно - теоретична спадщина Я. Стецька є досить об'ємною. Стан її дослідження в Україні є незадовільним. Це пояснюється, перш за все, недоступністю іноземних архівів широкому загалу українських дослідників, а також незацікавленістю української влади у ствердженні національної держави на засадах демократичного українського націоналізму, ідеологом якого був і Ярослав Стецько.

Метою нашого дослідження є аналіз основних напрямів, змісту і суті зовнішньополітичної діяльності Я.Стецька за період 1967 – 1968рр. Для досягнення вказаної мети потрібно було розв’язати наступні завдання:

1. Розкрити основний зміст діяльності Я. Стецька у 1967 році як голови АБН, в напрямку створення Європейської Ради Свободи(1-2 липня 1967р.), і Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) на Світовій Антикомуністичній Конференції у Тайпеї (15-30.09 1967р.).

2. Проаналізувати суть геополітичної стратегії АБН через зміст програмної промови Ярослава Стецька, проголошеної на вічі АБН і ЄРС у Лондоні 20 жовтня 1968 р. і його заяви на Другій конференції Світової Антикомуністичної Ліги в Сайгоні (грудень 1968 р.)

Розрахунки керівництва націоналістичного руху на підтримку Третього рейху у здобутті незалежності зазнали краху вже у червні 1941 року після проголошення Акту відновлення Української Держави, а самостійна боротьба українців у лавах УПА повністю знекровила Україну. Поразка українських національно – визвольних сил у роки II світової війни змусила лідерів ОУНр перевести боротьбу за державність у міжнародну площину. Прийшло розуміння того, що українська незалежність можлива тільки за умови здобуття суверенності всіх поневолених Росією націй. Це стало основою для створення Антибільшовицького Блоку Народів 16 квітня 1946 року у Мюнхені на чолі з Ярославом Стецьком. Формуванням АБН було завершено об’єднання зусиль всіх поневолених Росією народів, яке було виявленням прагнень I Конференції поневолених народів Східної Європи та Азії, що відбулася 21-22 листопада 1943 року в Україні [4, с.19].

Глибоко усвідомлюючи внутрішній стан і психологію гноблених націй, Я.Стецько розробляє концепцію їх визволення, а послідовні його дії як політика і дипломата призвели до позитивних наслідків у пошуку розуміння визвольної боротьби колонізованих народів та впливу на певні аспекти зовнішньої політики провідних держав західного світу. Ось як визначив завдання АБН Я.Стецько: «АБН... мусить бути теж промотором організованої проти

більшовицької дії у всьому світі... АБН бореться не тільки за розвал СРСР, не лише за негативні цілі, але й за позитивні національні, політичні, соціальні й культурні, за новий образ світу...Ідейно-політичним та ідейно-соціальним засягом АБН – Великої Національної та Соціальної Революції – є людський універсум. Політична орбіта впливу АБН – Європа. Азія та Північна Африка, де більшовизм старається здобути для себе нові вихідні бази. Геополітичний засяг АБН – це підбиті та безпосередньо загрожені більшовизмом народи Європи та Азії. Отже – Прибалтика. Середня Європа. Балкани, Східна Європа, Кавказ з Передньою Азією, Туркестан, Середня Азія, Сибір, Далекий Схід з Маньчжурією». [2, с. 276-277]

1967 рік виявився поворотним як для подальшого утвердження концепції АБН, так і для її практичної реалізації. Таким чином, до найбільших досягнень АБН можна віднести ряд важливих подій, а саме: створення за ініціативою Я.Стецька Європейської Ради Свободи (30 червня 1967р.) на базі антикомуністичних організацій, представників визвольних рухів та чільних європейських політичних і державних діячів; Світова Антикомуністична Конференція у Тайпеї (15-30 вересня 1967р.), на якій було сформовано Світову Антикомуністичну Лігу (ВАКЛ), яка об'єднала 91 країну, Конференція і віче АБН у Монреалі (6-8 жовтня 1967 р.), антирадянська демонстрація в Оттаві (7 листопада 1967 р.).

Важливо, що базовими принципами створення ЄРС були координація та скріплення боротьби проти комунізму та російського імперіалізму, допомога у справі визволення народів, поневолених російським імперіалізмом [1, с. 56]. Кінцевою метою діяльності ЄРС стала ідея вільної Європи, об'єднаної спільними ідеями і моральними цінностями, поширеної від Атлантичного океану по Кавказ, від Скандинавського півострова по Туреччину [1, с 67]. На думку Я. Стецька, інтеграції європейських націй в єдине ціле посприяли глибока релігійність європейців, їх активний патріотизм, індивідуалізм та ідея національної держави та культури [1, с. 67]. Саме ці риси визначають особливості менталітету українського народу і приналежність України до

Європи. Адже, як вважав Я.Стецько, Європа ніколи не була географічною одиницею, а завжди «вартостевою одиницею» [1, с. 68]. Важливо, що втрата цих особливостей може призвести до знищення європейськості у самої Європи, яка базує своє сьогодення лише на основі егоїстичного, матеріалістичного світогляду.. Проте, варто зазначити, що як тоді, так і сьогодні Європа обмежує свої рамки і не прагне поглиблювати контакти з Україною, від цього втрачає, адже зберегти всі вище зазначені особливості можна лише спільними зусиллями всіх християнських народів і велика роль в цьому України з її багатими історичними і демократичними традиціями.

Успіхом Я. Стецька, як політика, було проведення I Світової Антикомуністичної Міжнародної Конференції (15-30 вересня 1967 р.) у Тайпеї і створення Світової Антикомуністичної Ліги, яка поєднала представників 91 країни світу. В декларації Конференції було виразно підкреслено, що «всі поневолені нації мусять бути звільнені, щоб всім поневоленим советсько-російським імперіалізмом і комунізмом народам мусить бути повернена національно-державна незалежність і суверенність» [1, с. 180].

Я. Стецько з гордістю зазначав, що Світова Антикомуністична Ліга взяла за основу своєї діяльності визвольну концепцію АБН. Вона виступила за розпад СРСР на національні суверенні держави в їх етнографічних кордонах. Крім того САЛ закликала народи вільного світу до підтримки національно-визвольних революцій української і інших націй в СРСР, засудила переслідування інтелектуальної еліти України і інших поневолених народів, закликала уряди держав світу та міжнародні організації типу ООН стати на захист переслідуваних, виключити СРСР і всі комуністичні держави з ООН, а на їх місце визнати як правдиві представництва згаданих націй їхні національно-визвольні центри і організації [1, с 181].

Хоча ініціатором створення ВАКЛ був Я.Стецько, але існували суттєві розбіжності, які заважали повноцінному і рівноправному входженню України в організацію. Для українців принциповими стали питання: по-перше про те, чи ВАКЛ буде боротися лише проти комунізму, чи набуде антиімперіалістичних

рис і сприятиме розпаду СРСР на самостійні держави; по-друге – вимога неприйняття до Ліги російських антикомуністів, а водночас прихильників ідеології «імперської великої Росії». Водночас, Я.Стецько з гіркотою визнавав, що деякі українські емігрантські організації намагаються скомпрометувати безкомпромісну «протиросійську і протикомуністичну національно-визвольну політику та її діячів», керуючись політикою мирного співіснування демократичного світу з Радянською імперією [1, с. 181].

Принциповим стало визначення статусу української делегації, яка прагнула права представництва як самостійна держава. Я.Стецько визначав не лише важливу місце України у майбутній об'єднаній Європі, а й у міжнародному співтоваристві: «Етнографічна територія України з її 53-мільйоним населенням, геополітичне становище, багатства землі, величина території, ідейно-політичні моменти... визначають особливу роллю України на міжнародній шахівниці. З появою української суверенної держави буде доконана доктрина реконструкції карти Сходу Європи» [3, с.52].

У грудні 1968 р. відбулася II Конференція Світової Антикомуністичної Ліги в Сайгоні. Я.Стецько у своїй заяві чітко визначив цілі та завдання Антибільшовицького Блоку Народів. Зокрема, завданням АБН є координація боротьби націй за визволення, а метою: розпад СРСР на суверенні національні держави у своїх етнографічних межах; по-друге, національна незалежність націям Східної Європи; по-третє, об'єднання Німеччини, В'єтнаму, Кореї і визволення китайського суходолу. Шлях для досягнення мети – це одночасні революції проти російського і комуністичного панування. [1, с.321]. Я.Стецько, доводячи, що політика співіснування Західної Європи з СРСР цілковито провалилась, навів приклади російської експансії у світі: Угорщина (1956р.), придушення повстань у таборах (1953-1959рр.), ЧССР, Південний В'єтнам, Південна Корея, комуністичні заворушення в Західній Європі і Латинській Америці. Захід повинен дієво підтримати прагнення націй відновити свої незалежні і демократичні держави. Я.Стецько гаряче висловив підтримку боротьбі в'єтнамського народу за свою свободу і незалежність і «гідність і

права всіх людей». Я.Стецько вважав, що спосіб розв'язання світової політичної кризи у визвольній боротьбі поневолених народів.

У програмній промові, проголошеній Я.Стецьком на Міжнародному протестному вічі АБН і ЄРС (20 жовтня 1968), було підкреслено, що основою визвольної політики АБН є ставка на визвольні рухи поневолених народів, а західні уряди повинні сприяти розгортанню національно-визвольних революцій. Визвольна концепція АБН передбачає визвольну революцію всіх націй. Революція повинна сприяти національному і соціальному визволенню народів, уярмлених російською, комуністичною імперією [1, с. 228].

Я.Стецько далекоглядно вбачав, що нації, визволені з-під російської зони впливу стануть потужною політичною силою на світовій шахівниці, приведуть до кардинальних змін у міжнародній політиці. Політик розумів, що військову потугу СРСР можна ослабити тільки шляхом зорганізованих національно-визвольних революцій, які власне повинні стати альтернативою до атомної війни. Цим самим Стецько обґрунтував необхідність підтримки народами вільного світу визвольних рухів поневолених Росією народів. Демократичний світ повинен усвідомити, що свобода і справедливість є спільними здобутками людства. З огляду на це, АБН висунув найбільш універсальне гасло: «Свобода народам! Свобода людині!». В основі цього заклику до світової спільноти - боротьба за національно-державну самостійність колонізованих народів, здійснення людських прав і соціальної справедливості. [1, с. 230].

Я.Стецько, будучи політичним діячем світового масштабу, розумів, що демократичний світ не може ізолюватись від поневолених націй, позбавляючи їх права користуватись повноцінними універсальними свободами, адже на думку політика допомагаючи іншим, Захід допомагає собі, стримуючи російську агресію, в тому числі і ядерну

На думку лідера АБН, визвольна концепція на практиці повинна включати конкретні і безкомпромісні заходи: перш за все – це розірвання дипломатичних, господарських, культурних зв'язків із комуністичними урядами. По-друге, виключення всіх соціалістичних держав з усіх міжнародних

інституцій, і, що важливо – перебудова цих організацій на зняряддя боротьби з більшовизмом. Варто відзначити, що реалії сучасного світу показують неспроможність ООН, як найпотужнішої міжнародної організації приймати адекватні рішення стосовно важливих міжнародних питань, що стосується, зокрема й України (визнання Голодомору 1932-33 рр. геноцидом українського народу), з огляду на негативну реакцію Москви.

Я.Стецько вважав, що світова громадськість повинна відверто висловити протест проти репресивних дій московської влади стосовно підкорених націй, а саме: терору, геноциду, депортацій, концтаборів, винищення національно-свідомої інтелігенції, студентів, визиску робітників [1, с. 232].

Ідеологічний чинник, на думку Я.Стецька, теж є дуже важливим. Політолог наголошував на підтримці релігії і церкви, як потужного об'єднувачого елемента. Він бачив, що комуністична ідеологія є облудною, вона руйнує традиційні моральні засади життя людства. Тому всі державні службовці, які поширюють комуністичну пропаганду, що базується на антипатріотизмі, атеїзмі, неморальності, повинні бути усунені з владних посад. На противагу цій облуді, Стецько, як переконаний ідеаліст, вірив у дедарваризацію людства, в основі якої – «віра у вічні правди, віра в Бога і Батьківщину» [1, с. 232]. З актуальністю цих слів важко сперечатись. Бачимо, як бракує сьогоднішній політичній еліті патріотизму, політичної волі, які необхідні для утвердження цих незаперечних цінностей. Досвід постсоціалістичних Польщі, Чехії, Угорщини, які провели на початку 90-х люстрацію державних установ, звільнивши їх від комуністичних кадрів із тоталітарним мисленням підтверджує далекоглядність Я. Стецька, як політика. Адже, це дозволило залучити до влади нове патріотичне і прагматичне покоління, яке здійснило структурні реформи у всіх сферах, що й привело ці країни до Європейської спільноти.

Я.Стецько неодноразово наголошував на цілісності європейського континенту, що об'єднаний спільним християнським походженням, політичними і культурними традиціями. Проте він чітко усвідомлював, що, у

всіх сферах європейського суспільства запанував аморальний прагматизм, який призведе до занепаду Європи. Адже, як стверджував політик, офіційний Захід своїм демолібералізмом, культом егоїзму одиниці, що є антихристиянською й антинаціональною категорією, спричинився до ідейної демобілізації молодого покоління, ніякі дослідні інститути і студії у пошуках за причиною деморалізації і комунікації частини молоді не знайдуть її, бо шукають не там де необхідно: знехтовано націю, героїку життя для неї, героїчний гуманізм і героїчне християнство [1, с. 265]. Бо, як узагальнює Я.Стецько: «Треба вірити в щось, треба знати, за що вмирати й ради чого жити» [1, с. 265].

Політик стверджував, що Європа повинна бути єдиною і не оточувати себе кордонами перед поневоленими Радянською імперією націями, інакше вона не зможе відвоювати втрачені нею позиції у світовій політиці, і взагалі позбудеться своєї ідентичності. Як видно, сучасні провідні політики ЄС не усвідомлюють цього, закриваючи двері перед Україною і іншими колишніми радянськими республіками. Адже, як пророчо писав Я.Стецько: «Європа стане непереможною силою тільки тоді, коли її інтереси не будуть обмежені тільки до ще вільних залишків Європи» [2, с. 233].

Цілеспрямована зовнішньополітична діяльність голови АБН Ярослава Стецька за досліджуваний період (1967-1968) засвідчила важливі стратегічні наслідки не лише для України, а й для всієї міжнародної спільноти. Адже ЄРС і ВАКЛІ, які були створені в цей період завдяки зусиллям Ярослава Стецька, змогли стати форпостом АБН і його визвольної концепції, спрямованої на консолідацію самостійницьких прагнень поневолених народів довкола ідеї вільного демократичного світу.

Список використаних джерел:

1. АБН в світлі постанов Конференцій та інших матеріалів з діяльності 1967-1970рр. // Видання ЗЧ ОУН, 1981. - 518с. – (Бібліотека Українського Підпільника(збірка документів), ч.13, т.3).
2. Стецько Я. Українська Визвольна Концепція / Ярослав Стецько. – Мюнхен: Видання Організації Українських Націоналістів, 1987-1991. - Вибрані твори. - Т. 2. - 530с. – (Першотвір).
3. Стецько С. Міжнародна політична діяльність Ярослава Стецька / Слава Стецько. // Київ, 2003. – с. 50-52. – (Українознавство; №1:(6))
4. Сніжко В. Політик – філософ Ярослав Стецько / Валерій Сніжко. – Київ: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1996. – 46с. - (Матеріали конференції: « Життєвий

шлях та політична діяльність Ярослава Стецька »)

Myroslava Guryk

EMIGRANT ACTIVITY OF YAROSLAV STECKO (1967-1968) *A purpose is probed in this floor, maintenance, and character of emigrant activity of Y. Stecko, in the period of 1967-1968.*